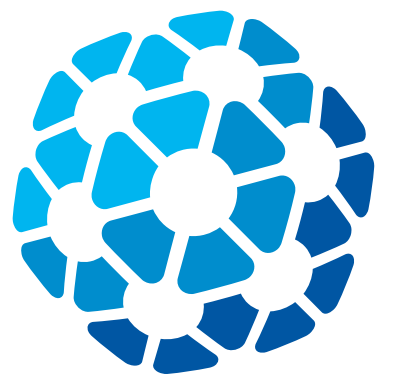

VUOSIKATSAUS 2020

HUOLTOVARMUUSKESKUS

SISÄLLYSLUETTELO

3		Puheenjohtajalta	13		Suunnittelu- ja analyysiosasto
4		Toimitusjohtajan katsaus	14		Energiahuolto-osasto
8		Perustuotanto-osasto	16		Suojainhankintayksikkö
10		Hallinto-osasto	17		Henkilöstö
11		Infrastruktuuriosasto	20		Talous

Toimituspäällikkö: Riitta Väkeväinen, Huoltovarmuuskeskus. Visuaalinen suunnittelu ja toteutus: Viestintävalkea Oy. Taitto: Esko Kumpunen.

Henkilökuvat: Juha Nenonen, paitsi Ilona Lundström (TEM). Kuvituskuvat: SPEK, iStockphoto, Shutterstock. 2021

KORONAPANDEMIA ON NOSTANUT HUOLTOVARMUUDEN KAIKKIEN TIETOISUUTEEN

ILONA LUNDSTRÖM
hallituksen puheenjohtaja

KANSALLINEN VARAUTUMINEN on kansainvälisesti verkottuneessa ja digitaalisuuteen nojaavassa yhteiskunnassa uudenlainen taitolaji. Suomalainen kokonaisturvallisuuden malli ja yhteistyö eri toimijoiden kesken muodostavat edelleen toimivan pohjan kehittää myös tulevaisuuden huoltovarmuutta.

Huoltovarmuus rakentuu elinkeinoelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön ja eri toimialojen yritysten kykyyn turvata toimintansa erilaisissa kriisitilanteissa. Yhteiskunnassa ei ole kriisitilanteiden varalle erillistä varajärjestelmää, vaan kriisi- ja häiriötilanteista selviää kriisi- ja häiriötietoisten ja -taitoisten yritysten ja viranomaisten yhteistoiminnalla.

Koronakriisistä on syytä ammentaa kaikki mahdollinen oppi tulevaisuuden varautumistoimintaan. Mutta mennyt kriisi tai edes käynnissä oleva kriisitilanne ei ole välttämättä paras osoitin tulevalle varautumistoiminnalle. Uusi kriisi voi näyttää jälleen hyvin erilaiselta kuin nykyinen. Huoltovarmuuskeskus rakentaa Suomen huoltovarmuutta joka päivä yhdessä eri sektorien viranomaisten ja yritysten kanssa tulevaisuuden tarpeisiin.

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS SUOMALAINEN HUOLTOVARMUUSMALLI KESTÄÄ HAASTEET

Vuosi 2020 on ollut meille Huoltovarmuuskeskuksessa monella tavalla poikkeuksellinen. Tässä vuosikatsauksessa haluamme avata työtämme ja kuvata sen monimuotoisuutta. Keväällä 2021 uudistetun strategiamme mukaisesti lisäämme huoltovarmuustyön läpinäkyvyyttä ja pureudumme jatkossa syvemmälle toimintaamme.

AKTIIVISUUTEMME on suuntautunut kolmeen pääteemaan: koronan mukanaan tuomiin erityistehtäviin, huoltovarmuuden perustoiminnan ylläpitämiseen ja oman toimintamme sekä huoltovarmuustyön kehittämiseen.

Koronapandemia on haastanut huoltovarmuuden monella tavalla, erityisesti terveydenhuollon materiaalsen varautumisen. HVK:lle määrättiin kriisin alkuvaiheessa erityistehtävä kriittisten suojainvarusteiden hankkimiseksi terveydenhuollon toimijoiden omien hankintojen rinnalla. Alun laajasti mediajulkisuutta saaneesta kompuroinnista otettiin HVK:ssa ripeästi opiksi. Perustimme nopeasti suojainhankintayksikön ja toiminta vakautettiin heti keväällä 2020.

Hankimme sosiaali- ja terveysministeriön esitysten mukaisesti vuoden 2020 aikana noin miljardi kappaletta erilaisia suojavarusteita, myös tulevia tarpeita ennakoiden. Terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön hankittiin maskien ja hengityssuojainten lisäksi suojavaatteita, -käsineitä sekä -visiirejä. Myös suojainten kotimaisen tuotannon nopeassa käynnistämisessä HVK:lla on ollut keskeinen rooli. Jatkossa kotimaista tuotantoa pidetään

yllä tuotantovarauksilla, mikä varmistaa huoltovarmuuden suojaintuotteissa myös tulevaisuudessa.

HENKILÖLIKENNETÄ kohdanneiden rajoitusten takia huoltovarmuudelle kriittinen meriliikenne uhkasi kriisin alkaessa maaliskuussa 2020 laajalti pysähtyä. Myönsimme reitti- ja aluskohtaisesti erityistukea varustamotoinnalle kolmen kuukauden ajalle ja mahdollistimme siten toimitusketjujen normaalin toiminnan Suomeen ja Suomesta ulkomaille. Muun muassa rekkarahti ulkomailta toimi ilman katkoksia ja ruuhkautumatta. Tällä toimenpiteellä oli ratkaiseva vaikutus esimerkiksi siihen, että päivittäistavaroiden saatavuus oli koko kriisin ajan normaalilla tasolla.

Olemme lisäksi yhdessä pooliorganisaation kanssa rakentaneet ja pitäneet yllä tilannekuvaa kriisin huoltovarmuusvaikutuksista. Tiiviiseen ja kattavaan tilaneseurantaan sitoutettiin heti maaliskuun alusta poolit, keskeiset yritykset sekä viranomaiset. Työ on tuottanut ajantasaista tilannekuvaa kriisin vaikutuksista huoltovarmuuteen eri sektoreilla jatkuen vielä vuoden 2021 puolellakin.

JANNE KÄNKÄNEN
toimitusjohtaja

» PERUSTOIMINTAA JA KEHITYSTYÖTÄ PANDEMIAN RINNALLA

SEKÄ TUTUT että uudet huoltovarmuuden kannalta kriittiset asiat vaativat huomiota vuoden mittaan. Olemme pitäneet yllä laaja-alaista perustoimintaamme ja huolehtineet poolitoiminnan jatkuvuudesta.

Olemme edistäneet HVK:lle asetettujen tulostavoitteiden mukaisesti ohjelmapohjaista toimintatapaa neljän teeman ympärillä. Energia 2030 -ohjelma käynnistyi ensimmäisenä jo syksyllä 2019 ja sillä pyritään vastamaan ilmastonmuutoksen torjumiseen tähtäävien, välttämättömien toimien aiheuttaman energiamurroksen huoltovarmuusvaikutuksiin.

Vuoden aikana valmistelimme ja loimme pohjan kolmelle muulle ohjelmalle, joista Digitaalinen turvallisuus 2030 ja Logistiikka 2030 ovat käynnistyneet keväällä 2021. Alueellisen huoltovarmuustoiminnan ohjelma Alue 2030 käynnistyy myöhemmin kuluvana vuonna. Ohjelmat toimivat kehitysalustana projekteille, joihin haetaan yhteistyökumppaneita laajasta yrityselämän toimijoiden kentästä.

Syksyllä 2020 käynnistämässämme kehittämisohjelmassa olemme tunnistaneet useita kokonaisuuksia:

HVK:n johtaminen, HVK:n havainnointi- ja tilannekuvatoimintojen kehittäminen sekä varmuusvarastointijärjestelmän arviointi ja päivittäminen. Myös HVK:n strategian uudistaminen aloitettiin syksyllä ja siinä yhteydessä kehittämisohjelmaan lisättiin HVK:n riskienhallinnan kehittäminen ja poolitoiminnan ja sidosryhmäyhteistyön kehittäminen.

SITOUTUNEIDEN ASiantuntijoiden talo

OLEN TOIMINUT Huoltovarmuuskeskuksessa kevästä 2020 ensin väliaikaisena ja sitten vakituksena toimitusjohtajana. Olen vaikuttanut siitä asiantuntemuksesta, sitoutumisesta ja osaamisesta, jota HVK:n henkilökunta on osoittanut intensiivisen ja haastavan vuoden aikana. Joukkomme on myös kasvanut ja on ollut hienoa huomata, että huoltovarmuus kiinnostaa teemana ja HVK vetää osaajia puoleensa.

Vaikka vuosi 2020 oli hyvin poikkeuksellinen, se antaa uskoa, että suomalainen huoltovarmuusmalli selviää haastavistakin tilanteista. Huoltovarmuustoiminta kehittyy ja ammentaa oppia kriisitilanteista. Menestymme yhteistyöllä – tästä on hyvä jatkaa.

Syksyllä aloitimme strategian uudistamisen. Huoltovarmuustoiminta kehittyy ja ammentaa oppia kriisitilanteista.

HVK:n strategia

TURVATAAN YHTEISKUNNAN TOIMINTAKYKY

HUOLTOVARMUUSKESKUS OSASTOT

YHTEISTYÖN TÄRKEYS KOROSTUI ENTISESTÄÄN PANDEMIAN AIKANA

Koronapandemia vaikutti voimakkaasti perustuotanto-osaston toimintaan.

JAAKKO PEKKI
johtaja
perustuotanto-osasto

YKSI OSASTON KESKEISISTÄ tehtävistä terveydenhuollon huoltovarmuuden turvaamisen lisäksi oli elintarvikehuollon varmistaminen yhdessä ministeriöiden sekä alan toimijoiden kanssa. Seurasimme elintarvikehuollon arvoketjun tilannetta tiiviisti Huoltovarmuusorganisaatioon kuuluvien Alkutuotantopoolin, Elintarviketeollisuuspoolin sekä Kauppa- ja jakelupoolin kanssa. Samaan aikaan Kotitalouksien omatoimisen varautumisen KOVA-toimikunta jakoi kansalaisille ohjeistusta erityisesti ruokahuollon turvaamiseen pandemiaolosuhteissa. Pandemia-aikana yhteydenpito oli tiivistä ja toimialan keskeiset toimijat jakoivat keskenään tilannetietoa ja hyviä käytäntöjä. Tarkkailimme myös kansainvälistä tilannetta ja haimme oppia erityisesti tilanteen alkuvaiheesta muiden maiden aikaisemmista kokemuksista.

Elintarviketeollisuudessa suurimmat huolet kohdistuivat työvoiman käytettävissä olemiseen ja työntekijöiden pysymiseen terveinä. Huolta aiheutti myös ulkomaisten raaka-aineiden ja tuotantopanosten saatavuus mukaan

lukien suojaimet ja pakkausmateriaalit. Kysyntävaihtelut olivat alalla suuria. Työpaikkojen, koulujen ja oppilaitosten siirtyminen etäyhteyksien varaan näkyi voimakkaana kasvuna päivittäistavarakaupassa ja se merkitsi elintarvikealalla isoja muutoksia tuotantoon, pakkaamiseen ja jakeluun. Osalla yrityksistä tarve kasvattaa tuotantoa oli useita kymmeniä prosentteja ja vastaava jyrkkä pudotus koettiin pääosin foodservice-toimialalla eli lounas- ja työruokala-asiakkaita palvelevissa yrityksissä.

KOKONAISUUDESSAAN esimerkiksi alkutuotanto, elintarviketeollisuus sekä kauppa ja jakelu kyettiin turvaamaan erinomaisesti ja vaikutukset kuluttajille jäivät erittäin vähäiseksi. Myös vesihuolto ja kriittinen teollisuus sekä niiden toimintakyky onnistuttiin säilyttämään Suomessa hyvänä koko vuoden ajan.

Perustuotanto-osasto muodosti koko vuoden ajan yhdessä poolien ja huoltovarmuuden aluetoimijoiden

kanssa tilannekuvaa sekä teki vuoden aikana selvityksiä pandemiamateriaalin korvaavan tuotannon edellytyksistä yhteistyössä mm. terveydenhuoltopoolin ja muovi- ja kumipoolin kanssa. Tilannekuva ja eriselvitykset hyödyttivät laajasti toimijoiden omaa tilanneymmärryksen kasvattamista sekä toimivat valtionhallinnossa yhtenä keskeisenä päätöksenteon perusteena.

Vuoden aikana kyettiin myös sovelletusti toteuttamaan normaalien toimintasunnitelmien mukaista toimintaa, esimerkiksi keväällä 2020 valmistui Kauppa- ja jakelupoolin selvityshanke. Siinä tarkasteltiin, miten erityisesti kuntien ruokapalveluita ja yksityisiä henkilöstörintolapalveluita tuottavia yrityksiä voidaan jatkossa kytkeä osaksi Kauppa- ja jakelupoolin toimintaa sekä mitä muutostarpeita se edellyttää poolilta ja sen toimikunnalta. Näillä palveluyrityksillä on päivittäistavaruudelle volyyminsa vuoksi suuri merkitys.

"Pandemia-aikana yhteydenpito oli tiivistä ja toimijat jakoivat keskenään tilannetietoa ja hyviä käytäntöjä."

HANNA HAVUMÄKI
valmiusasiamies
perustuotanto-osasto

Kansalaisten kiinnostus varautumiseen lisääntyi

KOTITALOUKSIEN omatoimisen varautumisen järjestötoimikunta KOVA sai runsaasti näkyvyyttä keväällä 2020, kun ihmiset varautuivat koronapandemian aiheuttamiin rajoituksiin. Oli hienoa nähdä, että pystyimme reagoimaan poikkeuksellisessa tilanteessa ja kansalaisille suunnattu varautumisohjeisto 72 tuntia otettiin laajalti käyttöön.

Ihmisillä oli etenkin huoli ruoan riittävyydestä ja siihen kolmen päivän varautumisohjeistomme pystyi hyvin vastaamaan. Tieto ohjeistuksesta levisi järjestöistä ja viranomaisista koostuvan verkostomme avulla, mutta myös lukuisissa tiedotusvälineiden tekemissä jutuissa. Kokoonntumisrajoitusten vuoksi 72 tuntia -koulutukset siirrettiin verkkoon ja jatkossa etäkoulutukset säilytetään pysyvänä vaihtoehtona läsnäoloa vaativille koulutuksille.

Vuonna 2012 perustetun KOVA-toimikunnan jäsenistö koostuu kansalaisjärjestöistä, yhdistyksistä ja valtionhallinnon organisaatioista. Luonnontuotteiden, riistan ja kalan talteenotto ja käyttö, kotiviljely, puutarhanhoito, ympäristöhoito, kotimaisten energialähteiden käyttö, kestävä ruokakulttuuri sekä kotitalouksien varautuminen kuuluvat kaikki KOVA-toimikunnan keinoihin yhteiskunnan huoltovarmuuden edistämiseksi.

HALLINNOSSA KÄYNNISTYI VAHVA KEHITTÄMISTYÖ

Hallinto-osastolla käynnistimme laajat kehittämisohjelmat kaikissa toiminnoissa.

TALOUSHALLINNOSSA kehittämistyö tähtää ensimmäisessä vaiheessa erityisesti raportoinnin vahvistamiseen, jotta eri toimijoiden kuva talouden tilanteesta olisi mahdollisimman täydellinen HVK:n hallituksesta yksittäiseen työntekijään asti. Tavoitteena on myös, että taloushallinto tukee mahdollisimman hyvin operatiivista toimintaa. Näin voimme reagoida esimerkiksi muutoksiin energiatuotteiden hinnassa entistä nopeammin. Muutenkin eri tarkoituksiin räätälöityjen raportointien laajempi käyttö toiminnan suunnittelussa on entistä helpompaa.

ASIAHALLINTAJÄRJESTELMÄ

UUDISTETUN asianhallintajärjestelmän käyttöönotto palvelee erityisesti strategiankin mukaista tietojenvaihdon ja tiedon tehokkaan käyttämisen tavoitetta. Jatkossa meillä on mahdollisuus myös siirtyä asioiden täydellisen sähköiseen käsittelyyn, eikä paperisia asiakirjoja ole tarpeen käsitellä kuin harvoissa, salassapitoon liittyvissä erityistilanteissa.

TURVALLISUUS- JA VALMIUSSUUNNITELMA

HVK:N ROOLIN kehittyminen ja HVK:n toiminnan kehittyminen koronakriisin myötä on luonut tarpeen päivittää ja uudistaa turvallisuus- ja valmiussuunniteluamme. Olemme laatineet luonnoksen kriisijohtamismallista, jonka mukaisesti HVK:ssa on otettu käyttöön eri valmiustasojen määrittely, valmiustasoihin kytketty toiminnan suunnittelu, toimintaympäristön seuranta ja yksityiskohtainen kriisitilanteen johtamis- ja viestintäkäytäntö.

HENKILÖSTÖHALLINTO

HENKILÖSTÖN rooli HVK:n kaltaisessa asiantuntijaorganisaatiossa on onnistumisen kannalta aivan keskeinen ja tähän liittyen laitoimme liikkeelle useita henkilöstö-

hallinnon kehittämishankkeita, mm. henkilöstöpolitiikka, palkkausjärjestelmä, osaamisen kartoitus ja kehittäminen, uuden sähköisen hr-järjestelmän käyttöönotto ja koko HVK:n johtamisjärjestelmän kehittäminen.

Uudistimme henkilöstön vaikuttamismahdollisuudet HVK:n päätöksentekoon: osa johtoryhmän kokouksista järjestetään laajennettuina niin, että mukana on henkilöstön edustus, ja yhteistyötoimikunta käsittelee jatkuvasti paitsi yhteistoiminta-asioita myös henkilöstön asemaan ja HVK:n kehittämiseen liittyviä asioita laajemminkin. Vuoden 2021 alusta HVK:ssa on ollut myös henkilöstön valitsema pääsopijajärjestöjä edustava luottamusmies.

HANKINTATOIMINTO

PERUSTIMME pysyvän hankintatoiminnon Huoltovarmuuskeskukseen. Hankintaosaamisen merkitys on HVK:n toiminnan kannalta keskeistä paitsi hankintoja koskevan sääntelyn puolesta myös hankintojen mahdollisimman tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen toteuttamisen näkökulmasta. Käyttöön otettu hankintaohjeistus kattaa kaikki hankinnan, logistiikan ja varastoinnin osa-alueet ja kehittämistoimia näissä kokonaisuuksissa edelleen jatketaan.

RAIN MUTKA
hallintojohtaja
hallinto-osasto

SISÄINEN JA ULKOINEN VIESTINTÄ

KASVATIMME viestinnän resursseja, mikä on aktivoinut sisäistä ja ulkoista viestintäämme sekä tuonut lisää tukea asiantuntijoille työnsä näkyväksi tekemisessä. Henkilöstöviestinnässä käytössä ovat olleet mm. kuukauden välein toistuvat toimitusjohtajan infot. Koska käytäväkeskusteluja ei ole etätyöaikana voinut käydä, on osastojen välisiä kuulumisia vaihdettu Skypessä säännöllisesti.

AJANTASAISTA TILANNEKUVAA JA KEHITTÄMISTYÖTÄ

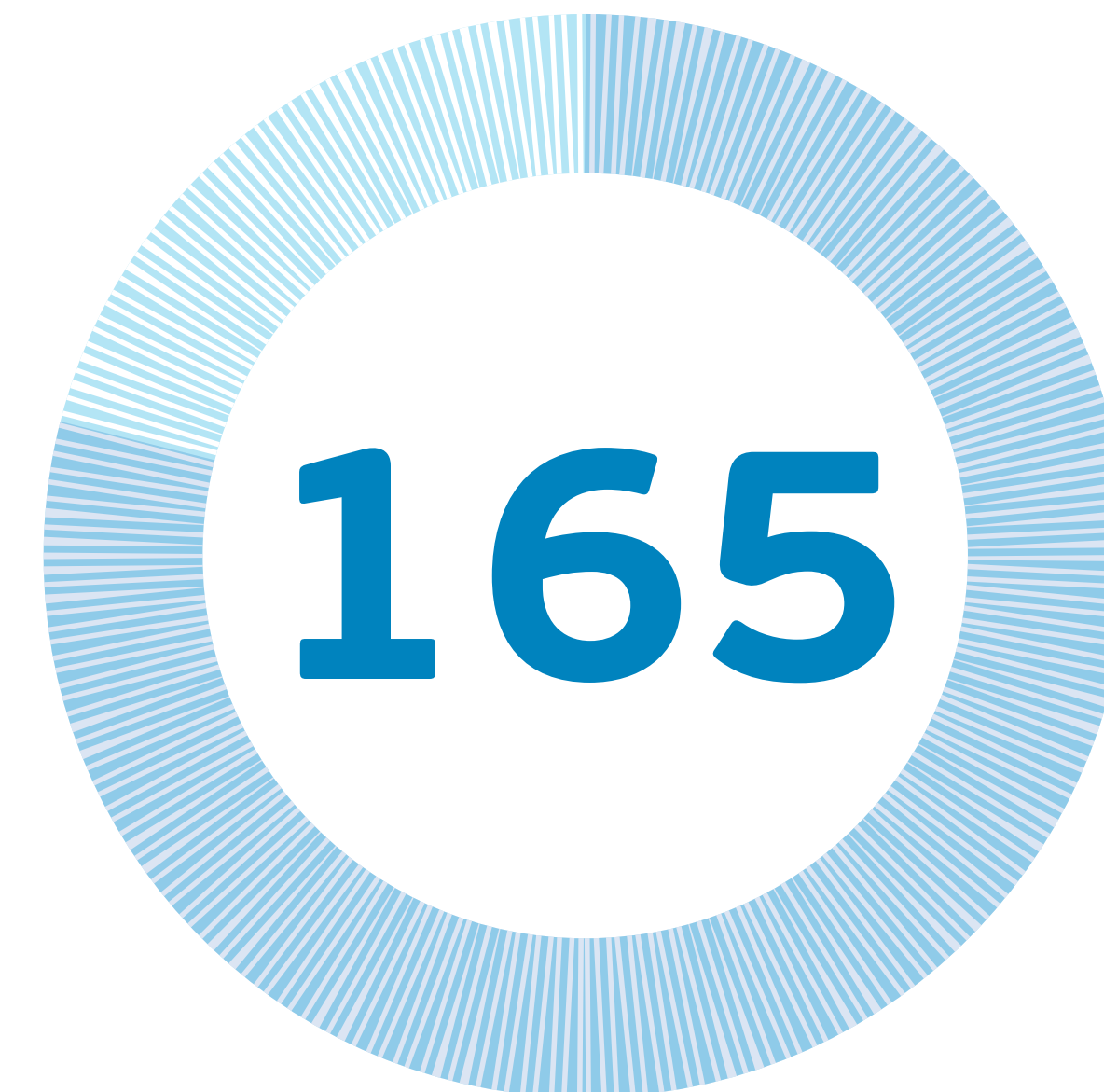
SAULI SAVISALO
johtaja
infrastruktuuriosasto

Infrastruktuuriosastolla
seurasimme tiiviisti
koronakriisin vaikutuksia.

VUODEN 2020 aikana tuotimme kaikkiaan jopa 165 tilannekuvaraporttia infrastruktuurien alueella (yhteiskunnan digitaaliset palvelut, logistiikka, finanssipalvelut, media, fyysinen turvallisuus). Niitä hyödynnettiin HVK:n yhteisessä tilannekuvassa ja Huoltovarmuusorganisaation varautumisessa.

RAHTILIIKENNE

Erityisesti meriliikennettä seurasimme hyvin tarkasti ja yksi merkittävimmistä koronan aiheuttamista toimista oli meriliikenteelle annettu tappiokorvausmuotoinen tuki. Matkustaja-autolauttojen liikenne uhkasi pysähtyä koronakriisin alkaessa maaliskuussa 2020. Pysähdys olisi vaikuttanut vakavasti rekkarahtiliikenteen toteutukseen ja sitä kautta laajalti koko yhteiskuntaan ja sen huoltovarmuuteen. Huoltovarmuuskeskus asetti 19.3.–18.6.2020 väliselle ajalle poikkeusmenettelyllä kahdeksalle laivareitille julkisen palvelun velvoitteen, millä turvattiin rekkarahtiliikenteen ruuhkautumaton ja katkeamaton jatkuminen. »

infrastruktuurin
tilannekuvaraporttia
vuoden 2020 aikana

» HVK maksoi reitti- ja aluskohtaisesti korvausta varustamoille kolmen kuukauden ajan ja turvasi toimitusketjujen normaalin toiminnan sekä muun muassa ulkomailta tulevan rekkarahdin toimivuuden. Näin esimerkiksi teollisuuden ja päivittäistavaroiden saatavuus pysyi kriisistä huolimatta normaalina. Kesäkuun puolivälissä vastuu rahtiliikenteen turvaamisesta siirrettiin Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille, jolle HVK on tarjonnut tilannekuva- ja asiantuntijapalveluja.

KYBERTURVALLISUUS

Koronatilanteesta huolimatta osastolla on jatkettu kehittämistyötä ja vahvistettu yhteistyötä. Kyber 2020 -ohjelma saatettiin päätökseen ja valmisteltiin moninkertainen Digitaalinen turvallisuus 2030 -ohjelma alkavaksi vuonna 2021. Digitaalisen turvallisuuden alueella keskeinen kumppani on Traficomin Kyberturvallisuuskeskus.

Yhdessä Huoltovarmuusorganisaation Digipoolin kanssa julkaisimme suosituksia ja ohjeita yrityksille kyberturvallisuudesta huolehtimisen tueksi sekä selvitimme kyberturvallisuuden tilaa eri toimialoilla. Lisääntyneen etätyön tueksi tuotimme Digipoolin kanssa myös oppaan turvallisten etätyövälineiden valintaan.

LOGISTIikka

Logistiikan varautumista on edistetty hankkeilla, jotka tukevat HNS-toimintaa ja parantavat koodinaatiota puolustusvoimien ja yhteiskunnan resurssien käytön välillä. Painopisteinä ovat säilyneet satamien ja muiden logististen solmukohtien huoltovarmuuteen liittyvät tarkastelut. Ruotsin ja Suomen rataverkkojen yhdistämiseen tähtäävää projektia on edistetty yhteistyössä uudistuneen Väyläviraston kanssa ja tehty ilma- ja merikuljetuksien kriittisyyksiin liittyviä selvityksiä. Väyläviraston ja Traficomin kanssa vakiintui yhteistoiminta logistiikkasektorin ja sen poolien kanssa.

"Tuotimme Digipoolin kanssa oppaan turvallisten etätyövälineiden hallintaan."

Lataa opas (pdf)

ILMAKEHÄ JA AVARUUSSÄÄ

Ilmatieteen laitoksen kanssa käynnistettiin puitesopimuksen mukaan ensimmäiset projektit, jotka tähtäävät ilmakehän ja avaruussäähän häiriöiden sekä metsäpaloriskien parempaan ennakoitavuuteen. Projekteista on odotettavissa tuloksia vuosina 2021–2022.

Sairaaloiden kybervarautumis-yhteistyö etenee

MARJA MARTTINEN
varautumispäällikkö
infrastrukturiuosasto

KYBERMAAILMAN jatkuvasti muuntuvat uhkat, kuten kiristysahtaohjelmat tai ohjelmistojen toimintahäiriöt, aiheuttavat haasteita terveydenhuollon hoitoprosesseissa ja potilasturvallisuudessa. Teknologia on kliinisen hoitotyön oleellinen osa, jossa potilastiedot on pystyttävä turvaamaan eikä hoitotyö saa vaarantua.

Vuonna 2020 päättyneen kolmivuotisen KYBER 2020 -ohjelman Kyber-Terveys on merkittävä terveydenhuoltoalan kyberturvallisuutta edistävä yhteishanke Suomessa. Sairaanhoidopiirit ovat yhteistyössä edistäneet henkilöstön tietoturvallisuuskoulutusta, sairaalan hankintojen tietoturva- ja tietosuojavaatimuksia, lääkintälaitteiden kriittisyyksiluokittelua, tietoturvalvomojen kyberuhkien havainnointikyvykkyyttä sekä terveydenhuollon tutkimustyön tietoturva- ja tietosuojaohjeistusta.

Hanke sai vuoden 2020 Lääkäripäiville osallistuttuaan näkyvyyttä alan kotimaisissa julkaisuissa ja tavoitti ennätysellisen määrän terveydenhuollon ammattilaisia, kun Kyber Road Show -työpajat järjestettiin etätapahtumina kaikissa yliopistollisissa sairaanhoidopiireissä. Kyber-Terveys-hankkeen tärkein saavutus on vireä yhteistyöverkosto, jonka muodostavat hankkeeseen osallistuvat sairaanhoidopiirit, muut osallistujat ja toimialan muut kyberturvallisuusaiheiset hankkeet. Työ jatkuu tuloksista viestimällä sekä niiden käyttöönottoa laajentamalla toimialalla.

Hanke on jatkossa osa HVK:n Digitaalinen turvallisuus 2030 -ohjelmaa. HVK:n koordinoiman ja rahoittaman hankkeen ydinjoukkoon kuuluvat yliopistosairaloita ylläpitävät sairaanhoidopiirit ja Keski-Suomen sairaanhoidopiiri yhdessä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomin Kyberturvallisuuskeskuksen sekä tieto- ja viestintäteknologian palveluntarjoajien kanssa.

VERKOSTOJEN MERKITYS KOROSTUI KORONAKRIISISSÄ

Suunnittelu- ja analyysiosasto tuki kansallista päätöksentekoa elinkeinoelämästä saadulla tilannetiedolla.

KATRI LIEKKILÄ
erityisasiantuntija
suunnittelu- ja analyysiosasto

HUOLTOVARMUUSORGANISAATION merkittäväksi tehtäväksi koronakriisissä muodostui tilannekuvan kokoaminen ja ylläpitäminen niin kansallisista kuin kansainvälisistäkin lähteistä. Tehtävän onnistumisessa merkittävänä apuna olivat olemassa olevat verkostot. Koronakriisin kansallisten ja kansainvälisten vaikutusten tarkastelu osoittikin yhteistyöverkostojen tärkeyden huoltovarmuustyössä.

Onnistuimme tukemaan kansallista päätöksentekoa elinkeinoelämästä saadulla tilannetiedolla. Toimiala- ja sektorikohtaisen tilannekuvan muodostamisessa teimme läpi vuoden tiivistä yhteistyötä pooliorganisaation kanssa. Sen merkitys oli keskeinen kerätessämme tietoa koronakriisin sekä erilaisten rajoitusten vaikutuksista eri toimialoilla.

Toteutimme tiiviin ja kattavan tilanneseurannan, johon sitoutettiin poolit, keskeiset yritykset sekä viranomaiset. Kahdesta kolmeen kertaan – välillä jopa viidesti – viikossa tuotimme huoltovarmuuden yleisen tilannekuvaraportin, joka jaettiin sekä toimialoille että viranomaisille. Lisäksi tuotimme viikoittain katsauksen koronakriisin vaikutuksista EU:n sisämarkkinoille ja

vapaalle liikkuvuudelle sekä muista koronan aiheuttamista kansainvälisistä ilmiöistä.

KANSAINVÄLINEN TILANNEKUVA koostui sekä luottamuksellisista tiedonvaihtoverkostoista että julkisista lähteistä kerätystä syötteistä. Kansainvälistä huoltovarmuustoimintaa toteutamme yhteistyössä useiden eri ministeriöiden kanssa, ja vakiintuneet yhteistyösuhteet edesauttoivat tiedon jakamista etäyhteyksistä huolimatta.

Lujitimme kansainvälisiä verkostoja vuoden aikana, vaikka suurin osa tapaamisista jouduttiin toteuttamaan etäyhteyksin. Kahdenvälisen yhteistyön tiivistäminen Ruotsin kanssa jatkui, ja yhteisiä pohjoismaisia virtoja ja arvoketjuja koskeva Ruotsin, Norjan ja Suomen yhteinen selvityshanke valmistui vuoden alkupuolella luoden pohjaa myös työn jatkamiselle kolmikannassa. Myös kahdenvälinen yhteistyö Norjan kanssa jatkui. EU-tasolla huoltovarmuuden kannalta keskeisin kehitys oli Euroopan komission joulukuussa antama direktiiviluonnos jäsenmaiden kriittisten toimijoiden resilienssin vahvistamiseksi ja verkko- ja tietoturvadirektiiviä (NIS) koskeva päivitys. Jatkoimme myös yhteistyötä OECD:n kanssa.

NUUTTI NIKULA

johtava analyytikko
suunnittelu- ja analyysiosasto

Huoltovarmuuden uusi normaali

KORONAPANDEMIALLA on pitkäkantoisia vaikutuksia talouteen, työhön, turvallisuuteen ja ympäristöön. Kriisi on tullut poikkeuksellisen vahvasti jokaisen elämään. Tästä konkreettisesta kokemuksesta on poimittava opit talteen niin huoltovarmuuden kuin kansallisen varautumisenkin kehittämiseksi.

Huoltovarmuuden uusi normaali -raportti katsoo aikaan koronan jälkeen, ja hahmottelee neljä skenaariota siitä, miltä maailma näyttää koronakriisin jälkeen, ja millaisiin kehityskulkuihin tulevaisuuden huoltovarmuustyössä on syytä varautua.

Saako kriisi meidät eristäytymään muista, linnoittautumaan entistä syvemmälle muurien taakse? Vai kannustaako se avaamaan rajoja ja tekemään entistä laajempaa yhteistyötä? Johtaako yksi kriisi toiseen niin, että kohta elämme jatkuvassa kriisitilassa, vai pystymmekö kehittämään innovaatioita, jotka auttavat niiden yli?

Huoltovarmuuden uusi normaali -raportti syntyi yhteistyössä huoltovarmuustyötä tekevän verkoston kanssa: skenaarioiden pohjana toimivat huoltovarmuusorganisaatiossa toteutettu kysely ja haastattelut. Luultavasti tulevaisuuden maailma sisältää aineksia kaikista neljästä skenaariorista ja vaikutukset eri toimijoihin voivat olla erilaisia. Vaikka tulevaisuutta ei voikaan tarkalleen ennustaa, auttaa ennakointi varautumaan erilaisiin kehityskulkuihin.

Lataa raportti
(pdf)

ENERGIAMURROS HAASTAA HUOLTOVARMUUDEN

Energia 2030 -ohjelmalla
etsimme keinoja energian
huoltovarmuuden
turvaamiseen hiilineutraa-
lissa yhteiskunnassa.

ENERGIASEKTORI on monella tapaa murrosvaiheessa Suomen pyrkiessä kohti vähähiilistä energiantuotantoa. Vuonna 2020 otettiin jälleen askelia fossiilisista polttoaineista kohti uusiutuvaa energiantuotantoa. Sähköä tuotettiin aiempaa päästöttömämmin. Covid19-pandemia leikkasi öljyn kulutusta roimasti, ja turpeen energiakäyttö romahti.

SÄHKÖ

SÄHKÖÄ KULUI edellisvuotta vähemmän johtuen pääasiassa teollisuuden vähentyneestä kulutuksesta. Kotimaisesta sähkötuotannosta puolet tuotettiin uusiutuvilla energialähteillä ja päästötöntä oli 85 prosenttia tuotannosta, mikä on uusi ennätys. Tuulivoima saavutti uuden vuosituotantoennätyksen, ja vesivoimankin tuotanto oli normaalia vesivuotta suurempaa. Sähköntuotannon päästöt laskivat viidenneksen ollen historian alhaisimmat. Sähkön erillis- ja yhteistuotanto väheni edellisvuodesta, samoin väheni fossiilisten polttoaineiden käyttö. Kotimainen tuotanto ei kata maamme sähkönkulutusta, vaan tuontisähköllä katettiin lähes viidennes kulutuksesta.

ENERGIATURVE

ERITYISEN HAASTEEN energiahuoltovarmuudelle aiheuttaa energiaturpeen tuotantomäärän romahtaminen lähes puoleen edellisestä vuodesta. Nopeaan vähene- miseen vaikutti päästöoikeuksien sekä veromuutosten

myötä turpeen kohonnut hinta verrattuna korvaaviin polttoaineisiin, lähinnä metsähakkeeseen.

ENERGIA 2030 -OHJELMA

ENERGIA 2030 -ohjelmassa etsitään keinoja energiahuoltovarmuuden toteuttamiseksi hiilineutraalissa yhteiskunnassa. Fossiilisten polttoaineiden merkittävä käytön väheneminen pienentää nykyisten varmuus- ja velvoitevarastojen merkitystä. Jatkossa energiahuoltovarmuutta on turvattava ratkaisulla, jotka kohdistuvat uusiutuvien polttoaineiden saatavuuteen, sähkön toimitusvarmuuteen sekä kasvavien primäärienergiälähteiden huoltovarmuusriskien hallintaan. Vuosi 2020 oli Energia 2030 -ohjelman ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Covid19-pandemian vuoksi ohjelman projekteja ei kyetty toteuttamaan aivan suunnitellulla intensiteetillä, mutta vuoden lopulla ohjelma sisälsi yhteensä 21 projektia, joista 6 valmistui vuoden aikana.

TILANNEKUVA

MERKITTÄVÄ PONNISTUS oli poikkeusoloissa toimialan tilannekuvan tuottaminen valtionhallinnon päätöksenteon tueksi. Tilannekuvat öljy- ja kaasuhuol- losta sekä voima- ja lämpöhuollosta laadittiin laajassa yhteistyössä huoltovarmuuskriittisten yritysten kans- sa. Poolirakenteessa muodostetut tilannekuvan johto- ryhmät toimivat myös vertaistuen alustoina.

PIA OESCH
va. johtaja
energiahuolto-osasto

LÄMMÖNTUOTANNON ÖLJYLOGISTIikka- HARJOITUKSESSA KOROSTUI TOIMIALOJEN YHTEINEN VARAUTUMINEN

PETRI NIEMINEN
voimajärjestelmäasiamies
energiahuolto-osasto

JUURI ENNEN koronarajoitusten alkua maaliskuussa järjestimme Kuopiossa harjoituksen, johon osallistui Pohjois- ja Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan sekä Kainuun alueilla toimivia kaukolämpöyhtiöitä, öljy-yhtiöitä ja kuljetusliikkeitä. Häiriötilanteessa koko ketjun pitäisi toimia saumattomasti, jotta lämmöntuotanto pystyy jatkumaan häiriöttä.

Öljyä käytetään kaukolämmön tuotannossa nykyisin vain varapolttoaineena, joten sen normaalikulutus on pientä – mutta häiriötilanteessa oleellisen tärkeää. Harjoituksessa korostuikin kaukolämpöyhtiöiden oma vastuu varautumisessa sekä koko toimitusketjun yhteinen harjoittelu. Erityisesti toimijoiden tiedoissa toistensa toiminnasta ja varautumisesta olisi parannettavaa. Kaukolämpöyhtiöiden omat öljyvarastot ovat pienehköjä, eikä hätätilanteisiin oltu aina varauduttu öljyntoimitussopimuksissa.

Harjoituksen järjestivät yhdessä Voimatalouspoolin Kaukolämpöjaosto, Öljypooli ja Maakuljetuspooli, ja tärkeimmät havainnot sekä toimenpidesuosituksien viemään toimialoittain varautumisen ohjeistuksiin ja koulutuksiin.

HUOLTOVARMUUSKESKUKSESSA PERUSTETTIIN UUSI YKSIKKÖ SUOJAVÄLINEHANKINTOJA VARTEN

Vuoden 2020 alussa alkanut koronakriisi haastoi materiaalisen varautumisen terveydenhuollossa.

HUOLTOVARMUUSKESKUKSEN varmuusvarastoissa olleita suojamaskeja käytettiin kriisin alkuvaiheessa akuuttiin tarpeeseen ja ne olivatkin kriittisessä roolissa erityisesti pandemian alkuvaiheessa suojaamassa terveydenhuollon ammattilaisia.

SUOJAINHANKINTAYKSIKKÖ

MEILLE HVK:SSA annettiin erityistehtäväksi suojavälineiden saatavuuden turvaaminen täydentävillä hankinnoilla sosiaali- ja terveydenhuollon käyttöön. Perustimme hankintojen hoitamiseksi suojainhankintayksikön, joka jakautui tilannekuva- ja hankintatiimeihin. Vahvistimme osaamistamme rekrytoimalla ammattilaisia terveydenhuollon, logistiikan, juridiikan ja hankinnan aloilta.

Tilannekuvatiimi loi läpinäkyvyyttä suojavälineiden valtakunnallisesta hankinta-, toimitus- ja varastotilanteesta ja mallinasi kulutusennusteita yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Suojainhankintayksikön perustamisen myötä hankintatoimintamme kyettiin nopeasti saamaan tarkoituksenmukaiseksi ja toimivaksi. Hankintoja toteutettiin sosiaali- ja terveysministeriön (STM) tekemien hankintaesitysten perusteella.

VARMUUSVARASTOJEN TÄYDENTÄMINEN

RYHDYIMME täydentämään varmuusvarastoja ensimmäisten koronatapausten ilmaantuessa Suomessa. Toimitusajat olivat venyneet päivistä ja viikoista kuukausiin ja jopa

yli puoleen vuoteen. Tarvikkeiden toimitusvarmuus laski. Hankintoja häirtasivat valmistus- ja läpikulkumaiden välillä tiuhaan vaihtuvat poikkeukselliset suojainten viennin ja tuonnin rajoitukset. Lisäksi EU, USA ja Kiina käyttivät erilaisia standardeja suojaimille, mikä aiheutti hankinnalle merkittäviä haasteita.

Kuljetuskapasiteetistakin oli pulaa ja siksi HVK järjesti yhteistyössä mm. Finnairin kanssa suoria rahtilentoja Kiinasta. HVK hankki suojaimien lisäksi STM:n tekemien hankintaesitysten perusteella myös muun muassa hengityskoneita ja monitoreja tehohoidon tarpeisiin.

TILANNE suojainten saatavuudessa loppukäyttäjille alkoi normalisoitua touko-kesäkuussa 2020 ja sitä tukivat täsmälliset hankintamme sekä suojaimien nopeat toimitukset suoraan käyttäjille. Samoihin aikoihin alkoi kotimainen tuotanto, missä HVK:lla oli merkittävä rooli ankkuriostajana. Yhteistyö kotimaisten valmistajien kanssa on ollut hyödyllistä, josta esimerkkeinä ovat muun muassa pestävät suojatakit, essut, visiirit ja maskit. Toiminnallamme on voitu tukea myös terveydenhuoltosektorin ulkopuolisia, väestön huoltovarmuuden kannalta keskeisiä toimijoita, kun niille on voitu välittää tietoa suojavarusteiden tarjonnasta.

Vuoden 2020 loppuun mennessä suojavarustehankintayksikkö oli STM:n hankintaesitysten pohjalta tilannut yhteensä

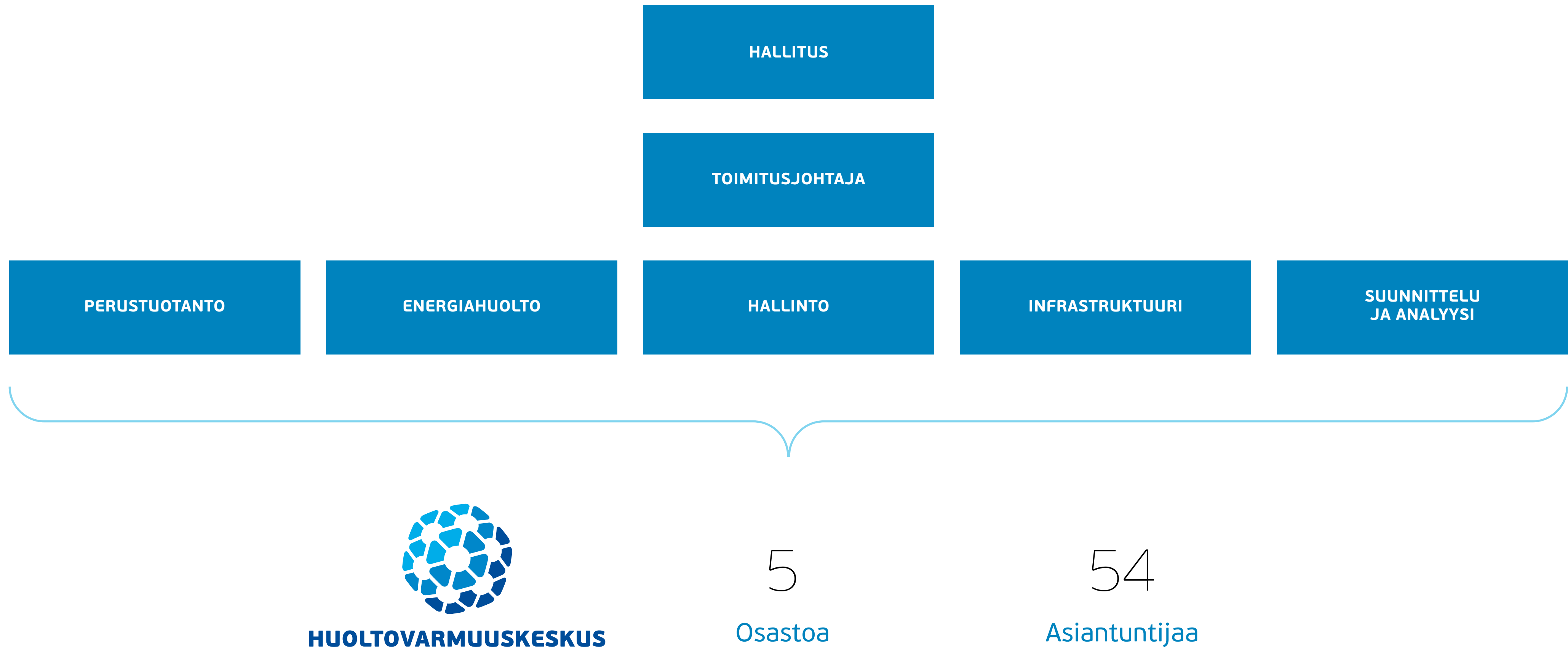
MIKKO MATIKKALA
suojainhankintayksikön vetäjä

miljardi suojavarustetta noin kuudeltakymmeneltä eri toimittajalta. Hankintojen arvo on lähes 300 miljoonaa euroa, josta noin 20 prosenttia kotimaasta. Arvo alittaa HVK:lle osoitetun määrärahan, joten olemme kyenneet toimimaan kustannustehokkaasti. Yksikkö käynnisti myös yhteistyössä yhteishankintayhtiö Hanselin kanssa uuden kilpailutusjärjestelmän loppuvuodesta 2020. Yksikkö avustaa lisäksi sairaanhoitopiirien hankintayksiköitä osoittamalla niille hankintalähteitä.

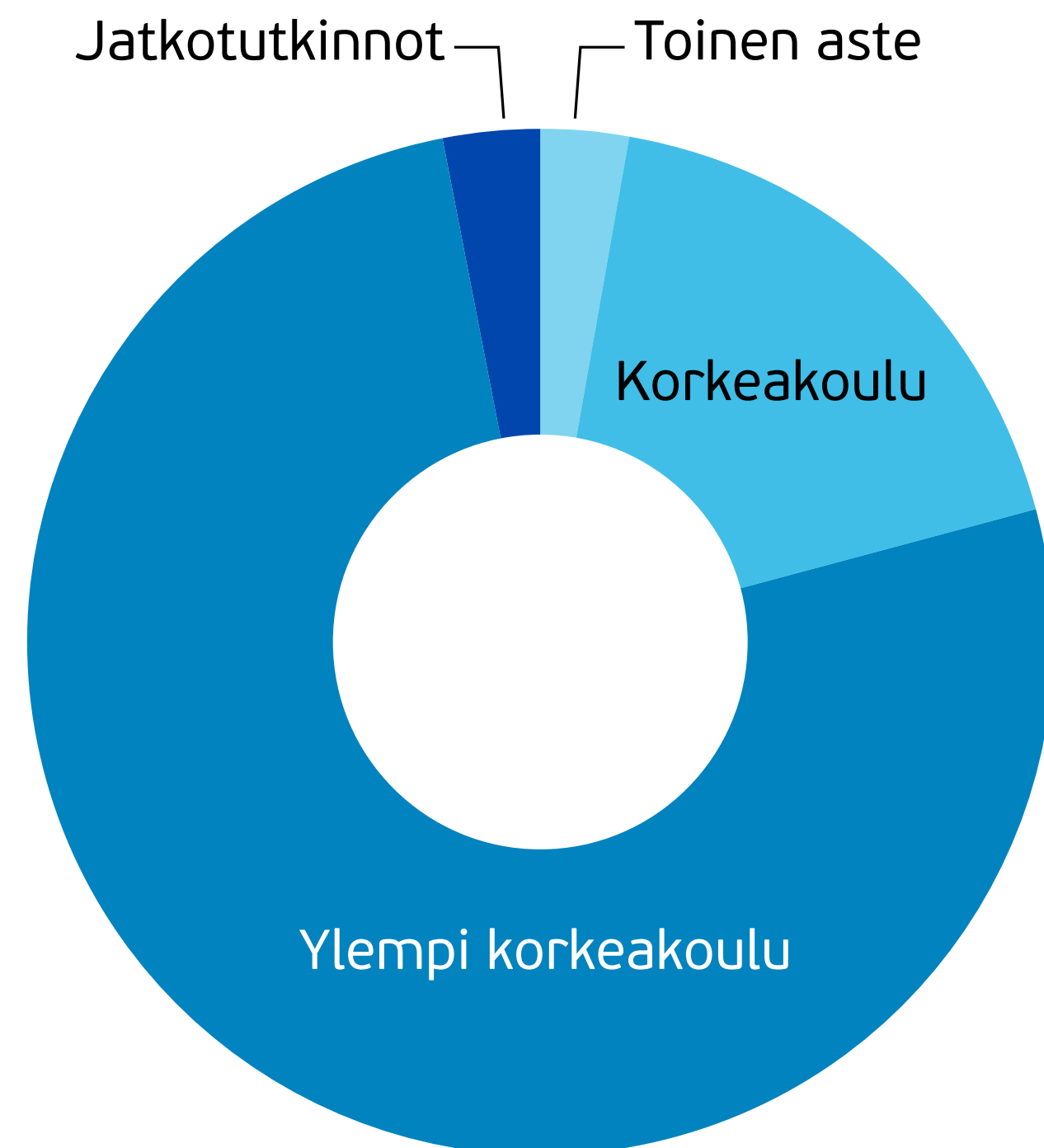
HENKILÖSTÖ

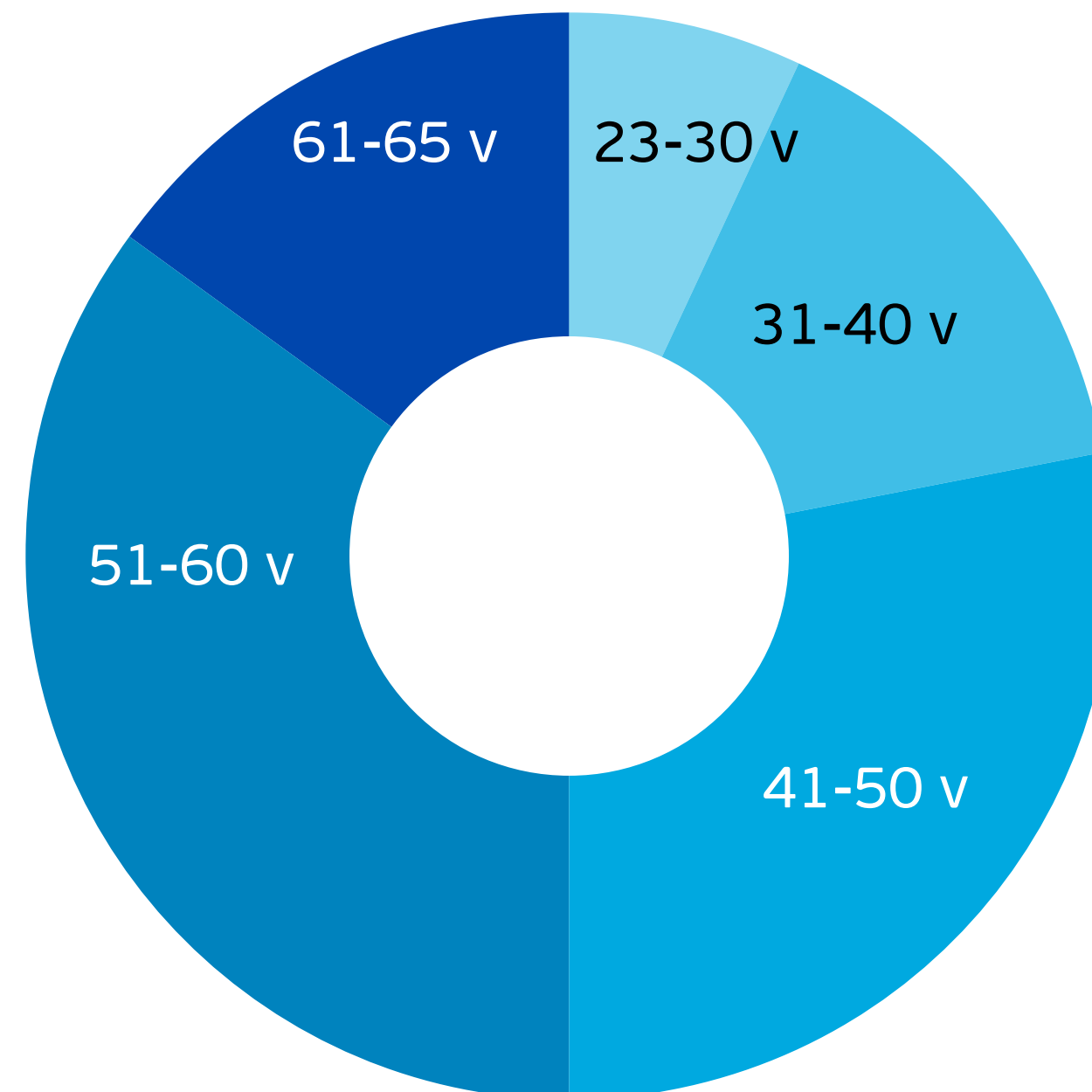
ORGANISAATIO

54 ASIANTUNTIJAA

Koulutus

Ikäjakaus

KAISA-REETTA MYLLYNEN

HR-asiiantuntija
hallinto-osasto

Työyhteisö koostuu hyvin eri-ikäisistä ammattilaisista

HUOLTOVARMUUSKESKUKSEN henkilöstön keski-ikä on 48 vuotta ja työntekijät ovat 23–65-vuotiaita. Noin puolet on alle 50-vuotiaita ja puolet yli 50-vuotiaita. Voimme olla ylpeitä siitä, että ikähaarukkamme on laaja. Arvostamme niin työuran alussa olevia kuin kokeneempiakin tekijöitä, jokainen tuo tärkeän panoksen HVK:n työhön. Osassa tehtävistämme edellytetään hyvin vankkaa ja laajaa kokemusta, joten jo pitkän työuran tehneiden rekrytoinnit eivät ole poikkeuksellisia.

Meillä on vahvasti kouluttautuneita ihmisiä, mikä on hienoa. Lähes 80 prosentilla työntekijöistämme on ylempi korkeakoulututkinto eikä ole epätavallista, että työntekijöillämme on useampia tutkintoja. Yleisimpiä tutkintoja HVK:lla ovat diplomi-insinöörin ja filosofian maisterin tutkinnot. Lisäksi meillä on useampia yhteiskunta-, valtio- ja kauppatieteilijöitä. Monipuoliset koulutustaustat kertovat osaltaan työntekijöidemme omasta kehittymishalusta.

TALOUS

VARUSTAMOILLE MAKSETUT KORVAUKSET NOSTIVAT HUOLTOVARMUUSKULUJA.

Autolauttojen liikkuminen oli tärkeää tavarantoimitusten kannalta.

HUOLTOVARMUUSMAKSUN TUOTTO OLI 40,2 MILJOONAA EUROAA.

Energiamurros ja polttoaineiden kulutuksen väheneminen laskevat maksun tuottoa.

OSTOISSA PAINOTTUIVAT STM:N ESITYKSESTÄ TEHDYT SUOJAINHANKINNAT.

Vuonna 2020 hankittiin noin miljardi kappaletta erilaisia suojavarusteita.

TUOMO MÄENPÄÄ
talouspäällikkö
hallinto-osasto

Tilivuosi 2020 oli poikkeuksellinen

HUOLTOVARMUUSKESKUKSEN tilivuosi 2020 poikkesi monilla tavoin tavanomaisesta. Huoltovarmuusmaksun tuotto 40,2 miljoonaa euroa oli 5 prosenttia pienempi kuin edellisenä vuonna. Energiakulutuksen trendinomainen murros vaikutti pienentymiseen, mutta merkittävä osuus oli myös maotamme ravistelleella koronapandemialla ja sen vaikutuksella lähinnä liikennepolttonesteiden kysyntään. Liikevaihto jäi kolmannekseen budjetoidusta, koska suunniteltuja öljytuotteiden kauppooja ei niin ikään kyetty toteuttamaan.

Ostot tilikauden aikana pysyivät euromääräisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna, koska STM:n tukipyynnöjen mukaiset suojavälinehankinnat kompensoivat toteuttamatta jääneitä öljykauppooja. Tilivuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla matkustaja-autolautoilla liikennöiville varustamoille maksetut korvaukset toimitusketjujen normaalin toiminnan turvaamiseksi nostivat huomattavasti muita huoltovarmuuskuluja. Muutoin kulut ja rahoitustuotot pysyivät valtaosin edellisen vuoden tasolla.

Öljytuotteiden maailmanmarkkinahintojen alenemisesta johtuen tehtiin öljytuotteiden tasearvoihin merkittävän kokoinen muutos, joka vaikutti suoraan tilivuoden 2020 tulokseen.

KORONAVUODEN ERITYISTEHTÄVÄT NÄKYVÄT HUOLTOVARMUUSKESKUKSEN VUODEN 2020 TILINPÄÄTÖKSESSÄ

Valtioneuvosto vahvisti
15.4.2021 Huoltovarmuus-
keskuksen tilinpäätöksen
vuodelta 2020. Tilikauden
luvuissa on merkittäviä
muutoksia edelliseen
kauteen verrattuna.

MUUTOKSET johtuvat etenkin toimenpiteistä, jotka on tehty koronakriisin aiheuttamien yhteiskunnallisten haittojen lieventämiseksi, mutta myös vaihto-omaisuuden öljytuotteiden arvonalennuksista.

Huoltovarmuuskeskuksen liikevaihto kertyy enimmäkseen varastoidun tavaran ja lähinnä öljyn myynnistä. Vuonna 2020 liikevaihto laski edellisvuodesta ja oli 48,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 liikevaihto oli 84,2 miljoonaa euroa.

HUOLTOVARMUUSMAKSUN TUOTTO PIENENI

HVK KERÄÄ huoltovarmuusmaksua tuontienegiahyödykkeistä. Lisäksi maksua kerätään energiaverojen yhteydessä sähkön, kivihiilen, bensiinin, polttoöljyn sekä lämmön osalta maakaasun käytöstä. Maksun suuruus on noin puoli prosenttia vähittäishinnasta ja se tuloutetaan huoltovarmuusrahastoon. Vuonna 2020 huoltovarmuusmaksun tuotto oli 40,3 miljoonaa euroa. Edellisvuonna se oli hieman korkeampi eli 42,5 miljoonaa euroa.

Koronakriisin alkuvaiheessa keväällä 2020 HVK sai erityistehtävän kriittisten suojarusteiden hankkimiseksi

terveydenhuollon toimijoille niiden omien hankintojen rinnalle. Sosiaali- ja terveysministeriö maksoi Huoltovarmuuskeskukselle korvauksia suojavälineitä koskevien tukipyyntöjen toteuttamisesta. Erityistehtävä näkyy vuoden 2020 tuotoissa, jotka olivat 179,4 miljoonaa euroa, kun vuotta aikaisemmin ne olivat jääneet 6 miljoonaan euroon.

Kasvanut tuotto jäi kuitenkin kuluja pienemmäksi. Vuonna 2020 HVK teki ostoja 220,7 miljoonan euron edestä ja kulujen kasvuun vaikutti etenkin suojarustehankinnat. Vertailun vuoksi, vuotta aikaisemmin ostot jäivät 77,7 miljoonaan euroon.

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen. Tilinpäätöksessä näkyy STM:ltä saatu erityistehtävä tuottoineen ja kuluineen, mutta myös korvaukset varustamoille huoltovarmuus-kriittisen meriliikenteen takaamiseksi. Tyypillisesti HVK:n vuosittaiset kulut ja tuotot ilman varastotavaran kauppatoimia pysyttelevät noin 80 miljoonassa eurossa.

KORVAUKSET VARUSTAMOILLE NOSTIVAT KULUJA

VUONNA 2020 kulujen kasvuun vaikutti HVK:n mak sama korvaus matkustaja-autolautoilla liikennöiville

varustamoille. Koronakriisin alkaessa oli uhkana, että henkilöliikenteen rajoitusten vuoksi huoltovarmuudelle kriittinen meriliikenne pysähtyy ja päivittäistavaroiden saatavuus heikkenee.

HVK maksoi reitti- ja aluskohtaisesti korvausta varustamoille kolmen kuukauden ajan ja turvasi toimitusketjujen normaalin toiminnan sekä muun muassa ulkomailta tulevan rekkarahdin toimivuuden. Näin esimerkiksi päivittäistavaroiden saatavuus pysyi kriisistä huolimatta normaalina.

HVK:n muut kuin ostoista aiheutuneet kulut olivatkin 87,3 miljoonaa euroa, kun vuotta aikaisemmin ne olivat huomattavasti pienemmät eli 46,8 miljoonaa euroa. Muihin kuluihin sisältyneeseen varastointiin vuonna 2020 HVK käytti 21,9 miljoonaa euroa ja vuotta aikaisemmin 17,5 miljoonaa euroa.

Huoltovarmuuskeskuksen taseen loppusumma vuonna 2020 oli 1,9 miljardia euroa eli miltei sama kuin edellisellä vuonna, jolloin se oli 2,0 miljardia euroa.

TALOUDEN KESKEISET TUNNUSLUVUT

Tulot	2020	2019	Huomioita
Huoltovarmuusmaksun tuotto	40,3 M€	42,5 M€	
Liikevaihto	48,3 M€	84,2 M€	Liikevaihto kertyy lähinnä varmuusvarastojen myynneistä
Muut tuotot	179,4 M€	6,0 M€	Tuottojen nousussa näkyy STM:n HVK:lle maksamat korvaukset suojavälinehankintojen toteuttamisesta
Tase	1,9 MRD€	2,0 MRD€	

Kulut	2020	2019	
Ostot	220,7 M€	77,7 M€	Nousu johtuu HVK:n STM:n pyynnöstä tehdyistä suojainvarustehankinnoista
Muut kulut ilman poistoja	87,3 M€ (varastoinnin osuus 21,9 milj.)	46,8 M€ (varastoinnin osuus 17,5 milj.)	Nousu johtuu merenkulun turvaamisesta eli varustamoille maksetusta korvauksesta.

HUOLTOVARMUUSKESKUS

**FIKSUA HUOLTOVARMUUTTA YHDESSÄ
VARMUUDEN VUOKSI**

huoltovarmuuskeskus.fi
varmuudenvuoksi.fi

